

Deliberarea lui Gerard de Cenad și primele referiri la cei trei tineri din literatura patristică

The deliberation of Gerard de Cenad and the first references to the three youngsters from the patriotic literature

*Elena-Tia Sandu,
Universitatea din Szeged, Ungaria*

Abstract

The multi-valent, medieval personality, Gerard de Cenad, reveals the contributions from the theological, historical, philological and philosophical perspective.

Key words: *theological, historical, philological, philosophical.*

Figură carismatică a secolului al XI-lea activând în teritoriul vestic actual al României, monah, eremit, filosof creștin, exeget biblic, întemeietor de școală, episcop și martir canonizat ca sfânt, Gerard de Cenad a ajuns de curând și în atenția cercetătorilor români, la Timișoara desfășurându-se anul acesta cea de a treia ediție a unui eveniment de înaltă ținută științifică, dedicat receptării operei sale dintr-o perspectivă umanistă și profund îndreptățit interdisciplinară. Astfel, personalitatea plurivalentă medievală se dezvăluie publicului interesat în volumul Simpozionului „Opera Sfântului Gerard de Cenad în context cultural și biografic”, volum apărut în 2013 cu titlul *Filosofia Sfântului Gerard de Cenad în context cultural și biografic*, curpinzând cincisprezece contribuții din perspectivă teologică, istorică, filologică și filosofică¹. Inițiativa și diligența academică a recuperării personalității lui Gerard de Cenad pentru spațiul cultural românesc aparține lui Claudiu Mesaroș, lector universitar doctor la Departamentul de Filosofie și Științe ale Comunicării și director al Centrului de Cercetare în Istoriografia Filosofică și Filosofia Imaginarului (CCIFFI), acesta subliniind în *Introducerea* volumului menționat importanța activității cărturarului venezian în calitate de episcop al Cenadului: „Opera Sfântului Gerard de

¹ Este vorba despre volumul coordonat de Claudiu Mesaroș, *Filosofia Sfântului Gerard de Cenad în context cultural și biografic*, JatePress, Szeged, pe care l-am siglat FSGC. În continuarea articolului, am folosit în referințele bibliografice numele contributorilor din volum, urmate de anul apariției și pagina/paginile.

Cenad reprezintă fără îndoială un obiect de cercetare prioritar și valoros pentru cultura românească. În calitate de prim episcop creștin de rit latin al banatului, Gerard a fost un cărturar de primă importanță în istoria culturală central-europeană. Faptele sale, câte și mai ales în ce măsură sunt cunoscute, fac parte din categoria celor fondatoare: a contribuit decisiv la încreștinarea locuitorilor Banatului prin asumarea unei activități misionare; a înființat la Cenado școală, prima atestată de pe teritoriul actual al României, probabil dotată cu o bibliotecă; a scris, în jurul anilor 1030-1040, primul text cunoscut de pe teritoriul actualei României, tratatul teologico-filosofic *Deliberatio supra hymnum trium puerorum ad Isingrinum Liberalem*.” (Mesaroș 2013: 11).

Un al doilea volum, *Saint Gerard of Cenad. Tradition and Innovation*, editat de Claudiu Mesaroș și Claudiu Călin, continuă demersul la un nivel mai profund: „The perspectives of investigation on St.Gerard’s work, life and heritage were broadened so it opened to interdisciplinary debates and a variety of subjects including theology, hagiography, philosophy, history of science and intellectual history, local and ecclesiastical history, philology, cultural geography and cultural studies, classical and medieval studies, paleography, archaeology, arts and history of arts, which range from the Early Middle Ages to modern times.”².

Mai mult, după o primă traducere, parțială, în limba română, apărută în 1984 și aparținând lui Radu Constantinescu³, în prezent se află în curs de finisare o traducere integrală a operei capitale a cărturarului venețian, intitulată *Deliberarea lui Gerard, Episcopul Bisericii Moresenei, asupra Imnului celor trei tineri către dascălul Isingrim*, traducere înfăptuită de Marius Ivașcu, clasicist și membru CCIFFI, căruia îi mulțumesc pe această cale pentru bunăvoința de a-mi încredința spre lectură varianta actuală, înaintea publicării sale.

² Citatul este preluat din prezentarea pe coperta a patra a volumului Mesaroș C., Călin C. (ed.), *Saint Gerard of Cenad. Tradition and Innovation*, Trivent Publishing, 2015, în curs de apariție.

³ Este vorba de lucrarea Gerard din Cenad, *Armonia lumii sau tălmăcire a cântării celor trei coconi către Isingrim Dascălul*, traducere și note de Radu Constantinescu, prefață de Răzvan Teodorescu, Editura Meridiane, București, 1984. Datorită în primul rând truncherii textului, varianta este îndreptățit clasată ca „depășită și inutilizabilă ca text de referință” (Mesaroș 2013: 12) pentru o cercetare științifică actuală.

Subiectul tratatului teologico-filosofic intitulat *Deliberatio supra hymnum trium puerorum ad Isingrinum Liberalem*⁴, reflectat de titlu, reprezintă o altă premieră gerardiană, cel puțin la fel de meritorie precum cele din seria anterior citată, având în vedere că în milenara deja literatură patristică până la Gerard nu se înregistrează o altă scriere cu o temă similară tratată în mod exclusiv.

Până să poată fi considerat „un posibil model gnoseologic de sorginte biblică” (Jinga 2013: 48) care să merite o amplă exegeză, structurată în opt cărți și cuprinzând în manuscris 167 de file⁵, acest text are un parcurs surprinzător, de la scriere din lista celor respinse de canonul biblic ebraic la un imn larg răspândit, un text important în liturgia monastică⁶, o scriere cu profund răsunset în conștiința creștină. Legat de acest aspect, Constantin Jinga pune o problemă importantă privind raportul *Cântării* cu *Cartea lui Daniel*: „Dar ce anume i-a determinat pe creștini, încă de la începuturile Bisericii, să aprecieze în așa măsură acest text deuterocanonic? De ce s-a bucurat acest text de o atenție atât de deosebită, în vreme ce Cartea lui Daniel conținea deja un fragment similar, în Daniel 9:4-19, care se bucura în plus de consacrarea și de autoritatea canonicității? Ce are în plus *Cântarea celor trei tineri*? Sau, altfel spus, ce lipsește fragmentului din Daniel 9:4-19, de vreme ce, în ciuda canonicității sale, acesta nu a cunoscut o diseminare atât de amplă și de profundă în lumea creștină?” (Jinga 2013: 52). În opinia autorului, imnul „aduce în plus față de rugăciunea din Daniel 9:4-19 o idee despre implicarea omului în lucrarea izbăvitoare a lui Dumnezeu, omul redevenind astfel împreună lucrător cu Domnul.” (Jinga 2013: 52). Cu siguranță că la problema popularității acestui text se pot aduce răspunsuri, probabil complementare, vizând mesajul profund al textului, semnalat de autorul menționat anterior, dar și impactul emoțional memorabil al „fabulei”, precum și forma imnică propriu-zisă.

Se conturează astfel un paradox legat de importanța deosebită a acestei cântări în viața creștină și faptul că până la Gerard din Cenad ea nu

⁴ În continuare, voi folosi abrevierea *Deliberatio* sau echivalentul său în limba română, *Deliberarea*.

⁵ „Saint Gerard’s only work extant today in its entire length is the *Deliberatio*, surviving in a single manuscript, that contains this piece exclusively: Munich, Bayerische Staatsbibliothek, CLM. 6211. According to the recent catalog of the Munich manuscripts by Günter Glauche, the codex is written in Caroline minuscule, dates from the second half of the eleventh century, and has 167 leaves, with a foliation from the nineteenth century.” – Nemerkenyi 2004: 77.

⁶ Nemerkenyi 2004: 77: „an important text of the monastic liturgy”.

face obiectul unei lucrări exegetice, fapt remarcat de autorul însuși, în finalul cărții a treia:

Mirror, cur sanctissimi perfectores et ad hoc operam dantes, ut quaeque obscurissima penetrarent, huius hymni mysterium adgressi non sunt. Forte vero immysterialem hunc arbitrati circa dictum fecerunt. Ubi vero de omnibus fit locutio, non tantum arbitrandum subduci a mysterio, immo maximum haberi sacramentum. Verum nostri mediocritas diutius postulata ideo distulit olim adoriri, ne tantorum sacramentorum indagine potius deprimeretur, quam elevaretur, atque in ipso sui exordio talia scrutandi de eminentissimi cuiusdam vertice deducti montis ad ima terrarum totius funditus debilitata corporis fabrica laberetur. Caritate autem, ut in operis fronte illa confixus dixi, quae omnia superat, et magis, quae alterius sunt, quaerit, quam sua, accessi ad carmen mysteriale, quoquomodo desiderans investigare, quod tu mirabilis, solius cordi esset, quiveras perlibare. (Deliberatio, III).

„Mă mir că preasfinții Desăvârșitori, care s-au ostenit să pătrundă cele mai obscure locuri din Scripturi, nu s-au atins de taina Cântării acesteia. Poate pentru că n-au socotit de folos să o facă. Chiar dacă niciunul nu s-a îndeletnicit cu ea, aceasta nu știrbește cu nimic taina Cântării, ci dimpotrivă îi sporește măreția. Smerenia noastră a amânat multă vreme aceasta, ca nu cumva să fim striviți sub povara atâtor taine mai degrabă decât înălțați, și apucându-ne cei dintâi să scrutăm astfel de profunzimi, ca de pe o culme preaînaltă, slăbiciunea trupului să ne prăvălească cu totul în adâncuri. M-am apropiat, însă, de *Cântarea* tainică, precum am spus la începutul lucrării, din dragoste, care pe toate le depășește și care caută mai vârtos cele ale altuia decât pe ale sale, dorind să cercetez în orice fel ceea ce tu mi-ai cerut în chip minunat, din adâncul inimii, să-ți dăruiesc.”⁷ (*Deliberarea*, III).

Într-devăr, deși autorii patristici se îndreaptă de timpuriu către exegeza *Cărții lui Daniel*, aceștia nu consacră o exegeză și asupra *Cântării celor trei tineri*, iar acest fapt poate avea legătură cu însuși statutul acestui text în cadrul *Vechiului Testament*: „În unele ediții ale Bibliei, acesta este inserat la nivelul capitolului 3 din Cartea lui Daniel. Cum însă fragmentul a circulat și independent de corpusul textelor canonice, ale ediții nu-l consemnează deloc, în vreme ce altele îl plasează într-o listă separată, la sfârșitul cărților canonice.” (Jinga 2013: 48). Desigur că nu se pune problema elucidării acestei situații paradoxale, însă putem, în schimb, să găsim câteva repere referitoare la receptarea pasajului celor trei tineri din

⁷ Pasajele în limba română din prezenta lucrare sunt din traducerea lui Marius Ivașcu.

Daniel 3 și, eventual, a imnului, în literatură patristică de până la Gerard. Într-o densă lucrare referitoare, în special, la sursele antice și patristice ale operei exgetice gerardiene, E. Nemerkenyi remarcă prezența referirilor la imnul celor trei tineri în literatura patristică: „The term in the title, *hymnus trium puerorum*, had a lasting history in the works of patristic; Merovingian and Carolingian authors” (Nemerkenyi 2004: 78), autorul realizând un inventar de 12 ocurențe ale acestei denumiri, începând cu Zeno din Verona (300-371 sau 380) până la Haymo din Halberstadt (d. 835).

Printre cele mai timpurii menționări ale episodului celor trei tineri (aprox. anul 96), în afara Cărții lui Daniel și a Cântării înseși, întâlnim o primă referire în perioada părinților apostolici, în *Prima epistolă a lui Clement către Corinteni*, în unele manuscrise această lucrare apărând imediat după NT, împreună cu acesta, fapt ce îi relevă importanța și autoritatea deopotrivă pentru credincioși, precum și pentru posteritatea exegetică. Aparținând genului *symboleutikon* (PAS 2010: 37), ehortația deliberativă cauzată de unele problemele apărute în sânul Bisericii din Corint reprezintă punctul de vedere persuasiv al Bisericii din Roma referitor la păstrarea prezbiterilor alungați:

„Pentru autorul lui *I Clement*, Vechiul Testament este pe de-a-totregul o carte creștină, relevantă pentru problemele contemporane ale Bisericii din Corint și, de vreme ce Dumnezeu Vechiului Testament este același Dumnezeu relevat în Hristos (cf. 35,2 ; 42,2), materialele din Vechiul Testament pot fi folosite fără ezitare de Biserică pentru educație și edificare.” (PAS 2010:42). În acest context, referirea la credința nestrămutată a celor trei tineri se înscrie așadar în obiectivul autorului de a face o exegeză literală (PAS 2010: 43), oferind credincioșilor din Corint exemple de urmat (*hypodeigma*) din VT:

„Au fost persecutați [oameni drepti], însă de către cei care calcă legea; au fost închiși sub pază, însă de cei lipsiți de orice urmă de pioșenie, au fost uciși cu pietre de călcători de lege, au fost omorâți de cei ce s-au lăsat cuprinși de o rivalitate necurată și nedreaptă. Pătimind acestea, ei le-au îndurat într-un chip vrednic de laudă. Ce să spunem, deci, fraților? Daniel a fost aruncat în groapa cu lei de către cei care se temeau de Dumnezeu? Oare Anania, Azaria și Misael, au fost închiși în cuptorul cu foc de unii care practicau cu adevărat credința cea măreață și slăvită a Celui Preaînalt? Nicidecum nu ar putea fi una ca asta. [...] Deci de asemenea exemple trebuie și noi să ne alipim, fraților!” (PAS, *I Clem.* 2010: 111).

Printre părinții ante-niceeni de expresie greacă, Hippolytus (170-235), discipol al lui Irenaeus, episcop al Romei și cel mai important teolog

al secolului al III-lea, face în *scholia* sa la Daniel referire la pasajul arderii în cuptor, subliniind relația tacită dintre Daniel și tinerii care urmează a fi arși:

« “Shadrach, Meshach, and Abednego answered,” etc. These three youths are become an example to all faithful men, inasmuch as they did not fear the crowd of satraps, neither did they tremble when they heard the king’s words, nor did they shrink when they saw the flame of the blazing furnace, but deemed all men and the whole world as nought, and kept the fear of God alone before their eyes. Daniel, though he stood at a distance and kept silence, encouraged them to be of good cheer as he smiled to them. And he rejoiced also himself at the witness they bore, understanding, as he did, that the three youths would receive a crown in triumph over the devil. » (ANF05: *Hipp.*).

Printre fragmentele păstrate, găsim, de asemenea, un scurt pasaj care face referire implicită la imn și la semnificațiile acestuia, subliniindu-se importanța, în structurarea mesajului Cântării, a enumerării tuturor elementelor ce aduc slavă Creatorului:

« “O Ananias, Azarias, and Misael, bless ye the Lord; O ye apostles, prophets, and martyrs of the Lord, bless ye the Lord: praise Him, and exalt Him above all, for ever.” We may well marvel at the words of the three youths in the furnace, how they enumerated all created things, so that not one of them might be reckoned free and independent in itself; but, summing up and naming them all together, both things in heaven, and things in earth, and things under the earth, they showed them to be all the servants of God, who created all things by the Word, that no one should boast that any of the creatures was without birth and beginning. » (ANF05: *Hipp.*).

În secolul al IV-lea, Zeno din Verona deschide, într-adevăr, seria nominalizărilor imnului printre autorii patristici de expresie latină. În opera *Tractatus* există mai multe referiri la Daniel, dintre care opt (I, 11, 22, 31, 48, 53; II 15, 22, 27) evocă evenimentele petrecute în Daniel 3.13-30, insistând asupra miracolului din cuptorul încins. Se conturează în fragmentele episcopului de Verona direcții clare de interpretare ale episodului, pe care le regăsim detaliate în *Deliberarea* lui Gerard. Comportamentul celor trei tineri de origine iudaică este exemplar, model de urmat în privința credinței neclintite, chiar și în fața supliciuului martiriului:

Martyrii quodam modo pars est, fratres dilectissimi, martyrum non horuisse supplicium. Quantum etenim multiformis crudelitatis lugubris contemplatio retrahit a corona, tantum generosa ac perfecta fides quique illi fuerit cruciatus sua complicat uota. Denique tres pueri in illo sacro

certamine prae oculis deum sibi proposuere, non flammam, praemium futuri, non poenam. Sicque inter taetros undantis incendii globos triumphantem barbarum regem, minas omnes, ipsum quoque supplicium docuerunt ignes sanctis hominibus non esse fortiores, per dominum Iesum, qui est benedictus in saecula saeculorum. (Zeno, Tract., 1,11).

Exclamațiile evidențiază caracterul spectacular al incendiului care în regia divină nu îi afectează pe cei al căror număr sugerează *Treimea*, ci pe incendiatori:

*Trium puerorum martyrium qui credit interritus, potest ipse adipisci martyrium. Tanta enim vis certaminis fuit, ut eam ipse quoque ignis horruerit. Nam a barbaro rege nimia crudelitate tribus pueris consulente fornacis ultra quam solet septenario pabulo ignis armatus est. Credo divina providentia **sacramento trinitatis** spiritalem quoque numerum convenire. Denique nec inrorati camini eis baptismatis defuit gratia. **O admirabile incendium!** O vere spectaculum deo dignum! Qui audiunt, timent; qui incenderant, ardent; qui incensi sunt, sanctificati et incolumes de camino procedunt per dominum nostrum Iesum Christum. (Zeno, Tract., 1,22).*

*Tres Hebraeis venerabilis **numeri sacramento muniti**, aetate teneri, sed fidei soliditate robusti, supplicio suffragante gloriosi amore divinae religionis regis adorare imaginem contempserunt, utpote qui ipsum contempserunt regem. Qui ira sufflatus solito septies amplius caminum iussit incendi ac, ne quid immanitati saevientis deesse videretur, pice et stuppa armatum citatur incendium; aestuantibus globis erubescit quoque ipsum alienis ignis caelum. Illo praecipitantur insontes ibidemque propter quem praecipitantur inveniunt. Denique excipiuntur non flamma, sed rore, dei dignatione, non poena. **O felix supplicium**, quod incolumitate superante immortalis prosequitur et corona. (Zeno, Tract., 2, 22).*

În mod similar, tâlcuieste și Gerard (*Deliberatio I*) acțiunea focului, numindu-l *beatus*, însă ducând semnificațiile într-un plan simbolic mai larg, mai profund și mai subtil, în categoria nevrednicilor arși intrând și schismaticii:

***Beatus caminus ille**, in quo tantae claruerunt suavitates. Incendebatur, et minime incendebat nisi indignos. Iste itaque caminus Catholicos mulcat, schismaticos vorat. Caminus iste non honorat Nabuchodonosor regem Babyloniae, non statuam, quam erexerat, auream, non Chaldeos ministros regis, qui incendebant fornacem, immo incendit omnes, qui perpetua digni sunt ustione. Iste caminus liberat de camino. („Fericit cuptorul acela, în care au strălucit atâtea graiuri dulci! Si încingea, dar nu-i ardea decât pe cei nevrednici. Cuptorul acesta îi desfată pe catolici*

și îi mistuie pe schismatici. Cuptorul acesta nu cinstește pe Nabucodonosor, regele Babilonului, nici statuia pe care a înălțat-o, nici pe chaldeii care slujeau regelui și ațâțau văpaia, ci îi arde pe toți aceștia ca pe unii vrednici de focul cel veșnic. Cuptorul acesta ne izbăvește de cuptor.”).

Valoarea paideică, evidențiată cu ajutorul structurilor adresării directe, la plural („frați preaiubiți”), sau la singular cu valoare colectivă („Creștine”), învederează credincioșilor consensul celor trei tineri uniți prin virtutea comună:

*Mirum, fratres dilectissimi, ac delectabile certamen deo historia sacra prodidit nobis ignis ac fidei. Etenim duo discordantia devotione dominica in unam concordantiam convenere. Namque tribus in pueris fides puniri non timuit. Inmissis camino ignis exaestuans detulit, ut eos **unius virtutis** esse persensit. Denique arsit incendium incenditibus, non incensis. O admirabilis ratio! O inaeestimabilis gloria dei! Sacramento trinitatis tam potentis elementi subacta natura est. Qui putabantur incendio exstingui, emicant beatiores incensi. (Zeno, Tract., 1,48); (s.n.).*

*Credulo percipe corde rem miram, Christiane, omnique **virtutum** exemplo famigerabilem. Hebraei vere tres pueri senum constantia maiores, iuvenum **virtute** fortiores, sibi pares, trinitatis sacramento praemuniti, unitatis una fide solidi, **virtutis** aequalitate pares, passionis victoria gloriosi. (Zeno, Tract., 1,53); (s.n.).*

Tres Hebraeis venerabilis numeri sacramento muniti, aetate teneri, sed fidei soliditate robusti, supplicio suffragante gloriosi amore divinae religionis regis adorare imaginem contempserunt, utpote qui ipsum contempserunt regem. Qui ira sufflatus solito septies amplius caminum iussit incendi ac, ne quid immanitati saevientis deesse videretur, pice et stuppa armatum citatur incendium; aestuantibus globis erubescit quoque ipsum alienis ignis caelum. Illo praecipitantur insontes ibidemque propter quem praecipitantur inveniunt. Denique excipiuntur non flamma, sed rore, dei dignatione, non poena. O felix supplicium, quod incolumitate superante immortalis prosequitur et corona. (Zeno, Tract., 2, 22).

Patru dintre aceste pasaje (I, 31, 53; II, 15, 27) fac referire explicită la imnul (*hymnus*) celor trei, în termeni fără nicio reticență elogioși, edificând astfel recunoașterea acestei *Cântări* de către Biserică.

Igitur cum audio tres pueros incensos, prius vehementer horresco, mox deinde eorum particeps optaverim fieri, cum cognosco inter flammam rosculentos hymnum deo cecinisse securos. Tanta est enim fidei virtus tantaque potestas, ut cultoribus suis etiam ipsa elementa contra suam naturam famulari compellat. Unde, fratres, atrocissimae rei non vos terreat

contemplatio; non enim ulla est metuenda iam poena, cum incensorum superstes insultet ignibus vita. (Zeno, Tract., I,31).

Hos barbarus rex, quod eius statuam adorare contempserint, incendi praecepit. Qui ubi iactati sunt in fornacem ignis ardentis, hos devote cupidus ignis excepit. Lambunt roscidos flammae blandientes. Mira res: opacitas intus, incendium foris est; intus hymnus canitur, foris ululatur auditur. O magna potentia dei! Incensores incendio concremati sunt et, qui incensi sunt, incendio suo superstites triumphantes de camino procedunt, praestante domino nostro Iesu Christo. (Zeno, Tract., I,53).

Exsulta, Christiane, et Deum fortiter time, diaboli si vis incendia non timere. Ecce pueri sacramento muniti, tres numero, sed una virtute, anhelantibus flammis, camino rugiente non laeduntur. Incensi hymnum canunt: barbarum regem fidei tenacitate confundunt. Vindicantur de incensolibus suis. Deum vident. Mors transit in vitam, metus in gloriam. Sic quis non optet ardere? (Zeno, Tract., 2,15)⁸.

Evigila, Christiane, omnis saecularis somni torpore discusso, apertis auribus cordis a pueris disce virtutem. Sed vide, ne aestimes falsum, quod eis cessit incendium. Veritatem ratio protestatur. Qui nunc in se credentes baptizat spiritu sancto et igni, ipse tunc quoque numero suae adfuit trinitatis. Denique rem sacramento gestam esse cognosce. In caminum missi ut submersi sunt flammis, statim sibilo roris incendia temperantur. Mors refugiens mutat officium: incensores cremantur, incensis hymnum canentibus flamma blanditur. Deus a creatura universa benedicitur. In tribus una mens, una virtus, unus triumphus exultat. Melioratur vita supplicio. Rex non inviderat pueris, si non eos praecepisset ardere. (Zeno, Tract., 2,27).

În perioada de aur a literaturii patristice, în prefața traducerii în latină din *Vulgata* a *Cărții lui Daniel* (aprox. 392), Ieronim face precizări importante în privința versiunilor folosite de Biserică, a dificultății traducerii, a problemei apocrifelor. Tot aici autorul mărturisește că procedează la o separare a textului imnului de restul cărții :

Danihelem prophetam iuxta Septuaginta interpretes Domini Salvatoris ecclesiae non legunt, utentes Theodotionis editione, et hoc cur acciderit nescio. [...] Haec idcirco, ut difficultatem vobis Danihelis ostenderem, qui apud Hebraeos nec Susannae habet historiam nec hymnum trium puerorum nec Belis draconisque fabulas, quas nos, quia in tote orbe dispersae sunt, veru ante posito easque iugulante subiecimus, ne videremur

⁸ Sublinierile cu underline sau **bold** ne aparțin.

apud inperitos magnam partem voluminis detruncasse. Audivi ego quendam de praeceptoribus Judaeorum, cum Susannae derideret historiam [...] Deinde tantum fuisse otii tribus pueris cavillabatur, ut in camino aestuantis incendii metro luderent et per ordinem ad laudem Dei elementa omnia provocarent, aut quod miraculum divinaeque adspirationis indicium [...](*Prol. in Dan., passim*): „Bisericile Stăpânului Mîntuitor nu citesc [cartea] profetului Daniel după Septuaginta, folosind ediția lui Theodotion, și de ce se va fi întâmplat acest lucru, nu știu. [...] Vă spun toate acestea pentru a vă învedera dificultatea cărții lui Daniel, care la evrei nu conține nici povestea Susannei, nici imnul celor trei tineri, nici istorisirile despre Bel și dragonul, pe care, deși sunt răspândite pe tot pământul, noi le-am înfățișat separat, ca să nu pară nepricepuților că aș fi tăiat mare parte din text. Căci am auzit eu pe un învățător al Judeilor luând în derâdere povestea Susannei [...] Apoi insinua că cei trei tineri au avut un răgaz așa de mare încât în cuptorul cu foc mistuitor să cânte în versuri și să invoce în ordine toate elementele să înalțe slavă lui Dumnezeu [...]”(trad. ns.).

Într-adevăr, în conformitate cu afirmația făcută în prolog, în *Vulgata* lui Ieronim, la *Cartea lui Daniel*, între 3:23 și 3:24 apare mențiunea acestuia: *Quae sequuntur in Hebraeis voluminus non reperi*. Menționarea sursei se face *infra*, între 3:90 și 3:91: *quae posuimus de Theodotionis editione translata sunt*. (*Vulgata, Dan., 3*).

Ulterior, în 407, deși Ieronim se ocupă de explicarea acestei cărți, atenția exegetului este concentrată către un subiect anume și nu pe o hermeneutică globală a textului, preocupat de a respinge tezele lui Porfir: „Contrairement à toute attente, au lieu de consacrer au *Livre de Daniel* une oeuvre comparable à ses commentaires d’Amos et d’Osée, Jérôme compos, en un livre unique, un ouvrage succinct d’exégèse historique. Il avait un ennemi à pourfendre, le païen Porphyre.” [...] Son livre y gagne en nettéte et en puissance. Plus d’allégorisme ni d’anagogie; l’histoire seule, dans sa pure nudité.” (Steinmann 1985: 318).

Așa cum remarcă și Nemerkenyi 2004:78, referiri la imnul în discuție apar și la Augustinus, Sedulius sau Fulgentius.

Astfel, precum se poate observa din această sumară trecere în revistă, care constituie un punct de plecare pentru un studiu detaliat și aprofundat, actele Conciliului de la Toledo din 633 în care se menționează vechea practică liturgică a cântării acestui imn, exprimă, oficializând, o stare de fapt ce îmbină popularitatea imnului în rândul creștinilor, introducerea sa în liturghie și prezența sa în exegeza patristică, chiar dacă fără a fi tratată într-o lucrare dedicată.

Bibliografie selectivă

- ANF05: Schaff, Ph. (ed.), *Fathers of the Third Century: Hippolytus, Cyprian, Caius, Novatian, Appendix*
- FSGC 2013: Mesaroş, Claudiu (coord.), 2013: *Filosofia Sfântului Gerard de Cenad în context cultural și biografic*, JatePress, Szeged.
- Jinga, Constantin, 2013: *Cântarea celor trei tineri: un posibil model gnoseologic*, [in] FSGC 2013, p. 59-68.
- Karácsonyi, Bela, Szegfű, Lászó, Gerard, ed., 1999, *Deliberatio Gerardi Moresenae aeclessiae episcopo supra hymnum prium puerorum*, Scriptum, Szeged.
- Deliberarea lui Gerard, Episcopul Bisericii Moresenei, asupra Imnului celor trei tineri către dascălul Isingrim*, traducere și note de Marius Ivaşcu (variantă manuscrisă).
- Mesaroş, Claudiu, 2013: *Deliberatio supra Hymnum trium puerorum, un text filosofic*, [in] FSGC 2013, p. 69-90.
- Nemerkenyi, Előd, 2004: *Latin Classics in Medieval Hungary Eleventh Century. Chapter three: The Deliberatio of Bishop Saint Gerard of Csanád*, Debrecen-Budapest, p.
- PAS 2010: Batovici Dan (coord.), 2010: *Părinții apostolici. Scrieri I*, Ediție bilingvă, Polirom, Iași.
- Prol. Dan.: Prologus Sancti Hyeronimi in Danihele propheta*, accesibil la <http://www.thelatinlibrary.com/bible/prologi.shtml>.
- Steinmann, J., 1985: *Saint Jérôme*, Les Éditions du Cerf, Paris.
- Vulgata, Biblia Sacra Vulgata*, accesibil la <http://www.thelatinlibrary.com/bible.html>.
- Zeno, *Tract.: Zeno Veronensis Tractatus* (ed. B. Löfstedt, 1971), accesibil la <http://latin.packhum.org/loc/2150/1/0#0>.